

Elke eerste zondag van de maand gaat deze Nieuwsbrief naar een groot aantal griffiers, adjunct-griffiers en andere medewerkers in en om raadsgriffies. Doelstelling is om “iets juridisch” dat mij afgelopen maand het meest is opgevallen met de lezers te delen, en er waar mogelijk leermomenten uit te halen. Dit alles om zoveel mogelijk gemeenteraden support te bieden bij het juridisch optimaliseren van hun besluitvormingsprocessen en andere werkzaamheden.

Thema voor deze Nieuwsbrief is: in en uit de fractie.

Wittebroodsweken bijna ten einde

Inmiddels zit de eerste maand van de gemeenteraad in nieuwe samenstelling erop. Nog even en de wittebroodsweken zitten erop en gaan de gemeenteraden steeds meer (terug) naar business as usual. Pas aangetreden raadsleden hebben hun eerste debat en moeten wennen aan de vergaderorde waar alle deelnemers zich aan moeten onderwerpen. Die vergaderorde is terug te lezen in het Reglement van Orde (RvO). Daarnaast spelen de ongeschreven mores een niet onbelangrijke, soms zelfs bepalende, rol bij het al dan niet welslagen van een door een raadslid binnen dan wel buiten de vergadering ingezette actie.

De fractie en het vrij mandaat van de gekozen volksvertegenwoordiger

Al die raadsleden maken deel uit van een fractie. Op zichzelf voor de hand liggend maar staatsrechtelijk niet voorgeschreven. Dus niet verplicht. Elke gekozen volksvertegenwoordiger heeft vrij mandaat. Dat is voor raadsleden te lezen in de artikelen 129 lid 6 Grondwet en 27 Gemeentewet: de leden stemmen zonder last.

Een abstraherend feit om bij stil te staan.

Te hardnekkig wordt vaak beweerd dat raadsleden hun zetel hebben ontvangen dankzij de politieke partij die hen op de kandidatenlijst heeft gezet. En dat die politieke partij “dus” rechthebbende op die zetel is. Hoe hardnekkig kan een misverstand zijn als je vervolgens ziet dat een raadslid dat om wat voor reden dan ook een fractie verlaat wordt weggezet als zetelrover.

Leg mij eens uit hoe je iets kunt roven dat jou toebehoort. Niet dus.

Waar het in de wereld van het staatsrecht draait om de gekozen volksvertegenwoordiger, draait het in de wereld van de politiek om de fractie waar een volksvertegenwoordiger deel van uitmaakt. Als diegene dat wil.

Niemand kan een volksvertegenwoordiger verplichten om zijn werk uit te oefenen in fractieverband.

Gedoe in de fractie

Vrij mandaat of niet, het is bon ton dat standpunten over een door de raad te nemen besluit worden voorbereid en bepaald in de fracties. En dat van de fractieleden wordt verwacht dat zij zich conformeren aan het standpunt dat de (meerderheid van de) fractie

inneemt. Wee het raadslid dat kenbaar maakt dat hij overweegt om zijn eigen keuze te maken. En in dat verband aankondigt dat hij in de raadsvergadering om hoofdelijke stemming gaat vragen. Dat raadslid kan verwachten dat de fractievoorzitter zijn stem verheft en het raadslid tot de orde roept. Met als argument dat hij niets heeft te willen. De fractie is immers van hoger orde dan het vrij mandaat van de gekozen volksvertegenwoordiger.

Wie roept die fractievoorzitter tot de orde?

Laten we wel zijn: het vragen om hoofdelijke stemming is het recht dat elk raadslid toekomt. Zie artikel 32 lid 1 Gemeentewet. Elk ander raadslid dient te respecteren dat van dit recht gebruik wordt gemaakt.

Onnodig te zeggen dat staatsrechtelijk non-existente fracties zich 24/7 dienen te realiseren dat zij de hemel op hun blote knieën mogen bedanken dat zij bestaan uitsluitend en alleen doordat raadsleden hebben besloten om van die fractie deel uit te maken.

Het afgesplitste raadslid

Gedoe in een fractie eindigt niet zelden met een afsplitsing. Het raadslid om wie het gaat krijgt te horen dat “de fractie” heeft besloten dat hij/zij uit de fractie wordt gezet. Waarbij niemand stilstaat bij de vraag welk recht een non-existente fractie heeft om een raadslid uit de fractie te zetten. Dat recht heeft een fractie niet. De fractie speelt dus bluffpoker. Op grond van het RvO maken raadsleden die op dezelfde kandidatenlijst staan immers deel uit van een en dezelfde fractie. Een uit de fractie gezet raadslid maakt voor het RvO nog steeds deel uit van de fractie.

Omgekeerd kan datzelfde raadslid bedenken dat hij/zij de anderen uit de fractie zet. En vervolgens als eenmansfractie verdergaat. Dit bedenk ik niet, dit is weleens gebeurd en wel in 's lands grootste havenstad.

De rechten en aanspraken na afsplitsing versus het vrij mandaat van de gekozen volksvertegenwoordiger

Het is bij uitsluiting de raad die bepaalt:

- of een van een fractie afgesplitst raadslid verder gaat als fractie(voorzitter) of niet;
- of een afgesplitst raadslid het recht heeft om commissieleden niet zijnde raadslid te hebben;
- of een afgesplitst raadslid in aanmerking komt voor fractieondersteuning.

Er zijn gemeenteraden die in hun politieke wijsheid hebben besloten dat afsplitsing met kracht dient te worden ontmoedigd. En vanuit die redenering in hun RvO hebben vastgelegd dat afsplitsing geen nieuwe fractie(voorzitter) oplevert. In die gemeente heeft een afgesplitst raadslid ook geen recht op commissieleden en naar fractieondersteuning (geld dus) kan dat raadslid fluiten.

Animal farm: no way!

Een dergelijke raad moet zich realiseren dat daarmee twee soorten raadslid worden gecreëerd: zij die deel uitmaken van een fractie en zij die geen deel uitmaken van een fractie. Waarbij laatstgenoemde categorie minder invulling kan geven aan het raadslidmaatschap dan de anderen. Het vrij mandaat van dat raadslid wordt daarmee uitgehold en ingekrompen.

De raad is niet op aarde om binnen zichzelf verschil in positie van gekozen volksvertegenwoordigers aan te brengen. Animal farm hoort niet thuis in een langs democratische weg samengesteld volksvertegenwoordigend orgaan.

De keuze om al dan niet deel uit te maken van een fractie dient door een gemeenteraad te worden gerespecteerd en gefaciliteerd.